

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ І УПРАВЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СНК БССР

№ 10 (533)

Субота, 23 сакавіка 1946 г.

Цана 50 кап.

Няхай жыве Старшыня Савета
Міністраў Саюза ССР і Міністр
Узброеных сіл Вялікі СТАЛІН!

Інфармацыйнае паведамленне

аб пленуме ЦК ВКП(б)

Гэтымі днямі ў Маскве адбыўся чарговы пленум ЦК ВКП(б).

Пленум ЦК ВКП(б) абмеркаваў пытанні, якія падлягалі разгляду Сесіяй Вярхоўнага Савета ССР. Пленум ЦК прызнаў неабходным папоўніць склад членаў палітбюро ЦК ВКП(б) тт. Берыя Л. П. і Малайковым Г. М. і склад кандыдатаў у члены палітбюро ЦК ВКП(б) — тт. Булганіным Н. А. і Касым'яным А. Н.

Пленум зацвердзіў оргбюро ЦК ВКП(б) у наступным складзе: тт. Сталін І. В., Малайкоў Г. М., Жданаў А. А., Кузняцоў А. А., Папоў Г. М., Булганін Н. А., Міхайлаў Н. А., Мехліс Л. З., Патоліцаў Н. С., Андрыйнаў В. М., Аляксандраў Г. Ф., Шаталін Н. Н., Кузняцоў В. В., Радыеў М. І., Суслон М. А.

Пленум зацвердзіў сакратарамі ЦК ВКП(б) тт. Сталіна І. В., Малайкова Г. М., Жданава А. А., Кузняцова А. А. і Папова Г. М.

Першая Сесія Вярхоўнага Савета ССР

Паседжанне Вярхоўнага Савета Саюза ССР

З інфармацыйнага паведамлення аб сумесным паседжанні Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей 19 сакавіка 1946 года

19 сакавіка, а 7 гадзіне ўвечары, у Крэмлі, у Вялікім Крэмлёўскім Палацы адбылося сумеснае паседжанне Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей.

Старшыня Савета Саюза дэпутат А. А. Жданаў.

Вярхоўны Савет ССР прыступае да выбарнага Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР.

Па прапанове дэпутата Кузняцова А. А. Вярхоўны Савет прымае наступны Закон аб колькасным складзе Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР:

«Устанавіць, што Прэзідыум Вярхоўнага Савета Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік выбіраецца ў складзе: Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР, 16 яго намеснікаў, сакратара Прэзідыума і 15 членаў Прэзідыума.

Унесці адпаведныя змены ў артыкул 48 Канстытуцыі ССР».

Старшыня паседжання зачытвае наступную заяву дэпутата М. І. Калініна:

«Старшыні паседжання Вярхоўнага Савета ССР—тав. Жданава А. А.

З прычыны хваравітага стану майго здароўя, прашу Вярхоўны Савет ССР вызваліць мяне на будучы час ад паседы Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР.

М. КАЛІНІН.

19 сакавіка 1946 г.»

У сувязі з заявай М. І. Калініна старшыня паседжання А. А. Жданаў звяртаецца да дэпутатаў з наступнымі словамі:

«Таварышы дэпутаты! Дазвольце сказаць некалькі слоў у сувязі з заявай М. І. Калініна.

Таварыш Калінін хварэе на вочы. Гэтая хвароба стала проста перашкодай для выканання ім абавязкаў Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета. Я мяркую, што Вярхоўны Савет, у сувязі з гэтымі акалічнасцямі, вымушаны будзе задаволіць просьбу М. І. Калініна.

Разам з тым я мяркую, што выяўлю агульную думку дэпутатаў Вярхоўнага Савета, калі выкажу пажаданне, каб Міхаіл Іванавіч Калінін быў выбраны ў склад членаў Прэзідыума Вярхоўнага Савета, дзе ён зможа прыкладзіць свой шматгранны вопыт і веды».

Па прапанове дэпутата Кузняцова А. А., які выступіў ад групы дэпутатаў Масквы, Ленінграда, Кіева, Азербайджанскай, Узбекскай і Латвійскай ССР, Вярхоўны Савет ССР адзінагалосна выбірае Прэзідыум Вярхоўнага Савета ССР у наступным складзе:

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР:

Швернік Нікалай Міхайлавіч — дэпутат ад Свердловскай акругі, РСФСР.

Намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР:

Грэхуха Міхаіл Сяргеевіч — дэпутат ад Беларускай акругі, Украінская ССР.

Наталевіч Нікіфар Якаўлевіч — дэпутат ад Слуцкай акругі, Беларускай ССР.

Мумінаў Абдувалі — дэпутат ад Наманганскай сельскай акругі, Узбекская ССР.

Казакпаеў Абдзісамет — дэпутат ад Акмолінскай акругі, Казахская ССР.

Стура Георгій Фёдаравіч — дэпутат ад Самтредзскай акругі, Грузінская ССР.

Касумаў Мір Башыр фатах оглы — дэпутат ад Сабірабадскай акругі, Азербайджанская ССР.

Палецкіс Юстас Ігнавіч — дэпутат ад Палевжскай акругі, Літоўская ССР.

Броўка Фёдар Грыгор'евіч — дэпутат ад Едзінцаўскай акругі, Малдаўская ССР.

Кірхенштэйн Аўгуст Мартынавіч — дэпутат ад Цэгаўскай акругі, Латвійскай ССР.

Кулакаў Тарабай — дэпутат ад Узгенскай акругі, Кіргіская ССР.

Шагадаеў Мінавар — дэпутат ад Гарнскай акругі, Таджыкская ССР.

Папан Мацак Петросавіч — дэпутат ад Сцепапанаванскай акругі, Армянская ССР.

Бердыеў Алаберды — дэпутат ад Кагановіцкай акругі, Туркменская ССР.

Варэс Іганес Якавіч — дэпутат ад Пярмускай акругі, Эстонская ССР.

Куусінен Ото Вільгельмавіч — дэпутат ад Куркійоўскай акругі, Карэла-Фінская ССР.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР:

Горкін Аляксандр Фёдаравіч — дэпутат ад Канаўскай акругі, Чувашская АССР.

Члены Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР:

Багіраў Мір-Джафар Абасавіч — дэпутат ад Бакінскай-Сталінскай акругі, Азербайджанская ССР.

Будзёны Сямён Міхайлавіч — дэпутат ад Шэпетоўскай акругі, Украінская ССР.

Гусараў Нікалай Іванавіч — дэпутат ад Сталінскай акругі, Молатаўская абласць.

Дзінмухаметаў Галей Афзалетдзінавіч — дэпутат ад Нова-Шэшмінскай акругі, Татарская АССР.

Калінін Міхаіл Іванавіч — дэпутат ад Ленінградскай гарадской акругі, РСФСР.

Каротчанка Дзям'ян Сяргеевіч — дэпутат ад Амур-Ніжне-Днепроўскай акругі, Украінская ССР.

Лаўрысцін Ольга Антоўна — дэпутат ад Хар'юскай усходняй акругі, Эстонская ССР.

Малайкоў Георгій Максіміліянавіч — дэпутат ад Ленінградскай акругі, г. Масква.

Нігмаджанаў Гільман Вільданавіч — дэпутат ад Белебеўскай акругі, Башкірская АССР.

Панкоў Пётр Сяргеевіч — дэпутат ад Фрунзенскай акругі, г. Ленінград.

Папоў Георгій Міхайлавіч — дэпутат ад Кіраўскай акругі, г. Масква.

Тахтараў Адзіл Гірэй — дэпутат ад Махачкалінскай гарадской акругі, Дагестанская АССР.

Уралава Еўдакія Ільініча — дэпутат ад Гомельскай акругі, Беларускай ССР.

Шкіратаў Матвей Фёдаравіч — дэпутат ад Тульска-Разанскай акругі, РСФСР.

Юсунаў Усман Юсупавіч — дэпутат ад Ташкенскай-Сталінскай акругі, Узбекская ССР.

Далей Вярхоўны Савет ССР пераходзіць да разгляду пытання аб утварэнні Урада ССР—Савета Міністраў ССР.

Старшыня паседжання паведамляе, што на яго імя паступіла ад таварыша І. В. Сталіна наступная прапанова аб складзе Урада:

«Старшыні сумеснага паседжання Савета Саюза і Савета Нацыянальнасцей Вярхоўнага Савета ССР тав. Жданава А. А.

Вярхоўны Савет сваёй пастановай ад 15 сакавіка 1946 года даручыў мне прадставіць на зацверджанне Вярхоўнага Савета склад Урада Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік—Савета Міністраў ССР.

У адпаведнасці з гэтым даручэннем прадстаўлю на разгляд Вярхоўнага Савета Саюза Совецкіх Соцыялістычных Рэспублік склад Урада ССР—Савета Міністраў ССР.

Прашу Вярхоўны Савет зацвердзіць:

Старшыней Савета Міністраў ССР і Міністрам узброеных сіл — Сталіна Іосіфа Вісар'янавіча.

Намеснікам старшыні Савета Міністраў ССР і Міністрам замежных спраў — Молатава Вячаслава Міхайлавіча.

Намеснікам старшыні Савета Міністраў ССР — Берыя Лаўрэнція Паўлавіча.

Намеснікам старшыні Савета Міністраў ССР — Андрэева Андрэя Андрэевіча.

Намеснікам старшыні Савета Міністраў ССР і Міністрам знешняга гандлю — Мікаіла Анастаса Іванавіча.

Намеснікам старшыні Савета Міністраў ССР — Касыгіна Аляксея Нікалаевіча.

Намеснікам старшыні Савета Міністраў ССР і старшыней Дзяржаўнай Планавай камісіі — Вазнясенскага Нікалая Аляксеевіча.

Намеснікам старшыні Савета Міністраў ССР — Варашылава Клімента Яфрэмавіча.

Намеснікам старшыні Савета Міністраў ССР і Міністрам прамысловасці будаўнічых матэрыялаў — Кагановіча Лазара Маісеевіча.

Міністрам шляхоў зносін — Кавалёва Івана Уладзімеравіча.

СТАРШЫНЯ СОВЕТА МІНІСТРАЎ ССР І МІНІСТР УЗБРОЕННЫХ СІЛ І. В. СТАЛІН

Міністрам сувязі — Сяргейчука Канстанціна Якаўлевіча.

Міністрам марскога флота — Шыршова Пятра Пятровіча.

Міністрам рачнога флота — Шашкова Зосіма Аляксеевіча.

Міністрам вугальнай прамысловасці Заходніх раёнаў — Оніка Дзмітрыя Грыгор'евіча.

Міністрам вугальнай прамысловасці Усходніх раёнаў — Вахрушава Васілія Васільевіча.

Міністрам нафтавай прамысловасці Паўднёвых і Заходніх раёнаў — Байбакова Нікалая Канстанцінавіча.

Міністрам нафтавай прамысловасці Усходніх раёнаў — Яўсеенка Міхаіла Андрыйнавіча.

Міністрам электрастанцый — Жымерына Дзмітрыя Георгіевіча.

Міністрам электрапрамысловасці — Кабанова Івана Грыгор'евіча.

Міністрам чорнай металургіі — Тэвасяна Івана Тэвэдросавіча.

Міністрам каляровай металургіі — Ламака Пятра Фадзеевіча.

Міністрам хімічнай прамысловасці — Пярвухіна Міхаіла Георгіевіча.

Міністрам авіяцыйнай прамысловасці — Хрунічава Міхаіла Васільевіча.

Міністрам суднабудаўнічай прамысловасці — Горагадэ Аляксея Адамавіча.

Міністрам сельскагаспадарчага машынабудаўніцтва — Ванікава Барыса Львовіча.

Міністрам узбраення — Усціява Дзмітрыя Фёдаравіча.

Міністрам цяжкага машынабудаўніцтва — Казакова Нікалая Сцяпанавіча.

Міністрам аўтамабільнай прамысловасці — Акапова Сцяпана Акапавіча.

Міністрам машынабудаўніцтва і прыборабудаўніцтва — Паршына Пятра Іванавіча.

Міністрам нарыхтовак — Дзвінскага Барыса Аляксандравіча.

Міністрам будаўніцтва прадпрыемстваў цяжкай індустрыі — Юдзіна Паўла Аляксандравіча.

Міністрам будаўніцтва ваенных і ваенна-марскіх прадпрыемстваў — Гінзбурга Сямёна Захаравіча.

Міністрам цэлюлознай і папяровай прамысловасці — Арлова Георгія Міхайлавіча.

Міністрам гумавай прамысловасці — Мітрохіна Ціхана Барысавіча.

Міністрам станкабудаўніцтва — Яфрэмава Аляксандра Іларыянавіча.

Міністрам транспартнага машынабудаўніцтва — Малышава Вячаслава Аляксандравіча.

Міністрам будаўніцтва паліўных прадпрыемстваў — Задзіяміда Аляксандра Нікалаевіча.

Міністрам будаўніцтва і дарожнага машынабудаўніцтва — Сокалава Канстанціна Міхайлавіча.

Міністрам харчовай прамысловасці — Зотава Васілія Пятровіча.

Міністрам рыбнай прамысловасці — Ішкова Аляксандра Акімавіча.

Міністрам мясной і малочнай прамысловасці — Смірнова Паўла Васільевіча.

Міністрам лёгкай прамысловасці — Лукіна Сяргея Георгіевіча.

Міністрам тэкстыльнай прамысловасці — Седзіна Івана Карнеевіча.

Міністрам лясной прамысловасці — Салтыкова Міхаіла Іванавіча.

Міністрам земляробства — Бенедзіктава Івана Аляксандравіча.

Міністрам фінансаў — Зверава Арсенія Грыгор'евіча.

Міністрам гандлю — Любімава Аляксандра Васільевіча.

Міністрам унутраных спраў — Круглова Сяргея Нікіфаравіча.

Міністрам дзяржаўнай бяспекі — Маркулава Усевалада Нікалаевіча.

Міністрам юстыцыі — Рычкова Нікалая Міхайлавіча.

Міністрам аховы здароўя — Міцерава Георгія Андрэевіча.

Міністрам дзяржаўнага кантролю — Мехліс Льва Захаравіча.

Міністрам тэхнічных культур — Скварцова Нікалая Аляксандравіча.

Старшынёй Камітэта па справах кінематографіі — Бальшакова Івана Грыгор'евіча.

Старшынёй Камітэта па справах мастацтваў — Храпчанка Міхаіла Барысавіча.

Старшынёй Камітэта па справах вышэйшай школы — Кафтанова Сяргея Васільевіча.

Старшынёй Дзяржаўнага банка — Голева Якава Ільіча.

І. СТАЛІН.

19 сакавіка 1946 г.

Дэпутат Хрушчоў Н. С., які выступіў ад групы дэпутатаў Масквы, Ленінграда, Украінскай, Беларускай, Грузінскай, Казахскай і Літоўскай ССР, і дэпутат Андрыйнаў В. М., які выступіў ад групы дэпутатаў Узбекскай і Латвійскай ССР і абласцей Урала, Сібіра і Далёкага Усхода, уносяць прапанову зацвердзіць прадстаўлены таварышом І. В. Сталіным склад Савета Міністраў ССР.

Вярхоўны Савет ССР аднагалосна зацверджае склад Савета Міністраў ССР, прадстаўлены І. В. Сталіным.

Першая Сесія Вярхоўнага Савета СССР

Пяцігадовы план аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1946—1950 гг. Доклад Старшыні Дзяржплана СССР Н. А. Вазнясенскага

(Канец)

мсласаві. Набыла далейшае развіцц сельскай гаспадаркі.

Такім чынам, пяцігадовы план аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі СССР прадугледжае ўсебаковае раз-

віцц народнай гаспадаркі саюзных рэспублік, як роўнапраўных членаў Вялікага Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

V

За новы магутны ўздым народнай гаспадаркі СССР

Для ажыццяўлення пяцігадовага плана аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі патрабуецца прыкладзі многа працы, энергіі і ведаў. Усе мы прапрацуем над тым, каб не толькі выканаць, але і перавыканаць пяцігадовы план. Не ўпершыню народам Савецкага Саюза даводзіцца аднаўляць сваю гаспадарку, разбураную ворагамі. 25 год назад Савецкая краіна, атрымаўшы ў спадчыну пасля першай сусветнай вайны і грамадзянскай вайны разбураную гаспадарку, распачала аднаўленне народнай гаспадаркі. Перамога была атрымана народам Савецкага Саюза пад кіраўніцтвам нашых вялікіх правадзроў — Леніна і Сталіна. Савецкая дзяржава ў тым гады з часцю выйшла з выработаваньня і пачала магчыма, якія тоіць сацыялістычная рэвалюцыя.

ны, у СССР запатрабавалася каля 6 год на аднаўленне ўзроўню прамысловай вытворчасці даваеннага 1913 года. Пяцігадовы план прадугледжае аднаўленне ўзроўню прамысловай вытворчасці СССР даваеннага 1940 года ў 1948 годзе, а ў пяцігадовы тэрмін гэты ўзровень будзе ў значных памерах пераўзыхідзены. Такім чынам, мы мяркуем ажыццявіць аднаўленне прамысловасці ў два разы хутэй, чым гэта было зроблена ў аднаўленчы перыяд пасля заканчэння першай сусветнай вайны і грамадзянскай вайны.

Важнейшае значэнне для паскарэння тэмпаў аднаўлення народнай гаспадаркі мае прамысловасць Урала і Сібіра. У 1920 годзе вырб прамысловай прадукцыі на Урале зменшыўся ў параўнанні з 1913 годам больш чым у 6 разоў, вытворчасць чыгуны зменшылася ў 11 разоў, вытворчасць вугалю зменшылася на 23 процанты і вытворчасць электраэнергіі зменшылася ў 6,5 разы. У 1945 годзе вырб прадукцыі прамысловасці ў параўнанні з 1940 годам на Урале павялічыўся больш чым у тры разы, выплачка чыгуны павялічылася амаль у два разы, здабыча вугалю павялічылася больш чым у два разы і выпрацоўка электраэнергіі павялічылася ў два разы. Прамысловасць Урала і Сібіра — гонар савецкай індустрыі, і наша задача заклі-

чаецца ў тым, каб не ўсямерна ўмацоўваць і развіваць.

Для ажыццяўлення хуткіх тэмпаў аднаўлення народнай гаспадаркі ў нас ёсць усе неабходныя ўмовы. Выраслі савецкія кадры, кадры савецкай інтэлігенцыі. Народы Савецкага Саюза выраслі культурна і прайшлі гістарычную школу сацыялістычнага будаўніцтва. Вырасла і ўмацавала індустрыяльная база ва ўсходніх і цэнтральных раёнах СССР. У СССР знішчаны эксплуатацыйныя класы, забяспечана нябачнае маральна-палітычнае адзінства народаў Савецкага Саюза. Выключна высокі ў народзе давер і аўтарытэт камуністычнай партыі і савецкага ўрада на чале з нашым правадзроў таварышам Сталіным. У гэтым — наша сіла і прадумова перамогі. (Працягвае ападысменты).

Нам належыць ажыццявіць хуткі тэмпы матэрыяльнай вытворчасці ў прамысловасці, сельскай гаспадарцы, на транспарце і ў будаўніцтве. Замарудзіць тэмпы аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі СССР — значыць адстаць, а адстаць б'юць. Вось чаму нам неабходны тэмпы развіцця, якія прадугледжаны пяцігадовым планам. Для забяспечэння заплававанах тэмпаў аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі неабходна:

па-першае, забяспечыць больш хуткі ўздым цяжкай індустрыі, без якой немагчыма ўзяць ні сельскую гаспадарку, ні транспарт, немагчыма стварыць багацце харчовых рэсурсаў у краіне, а значыцца, стварыць матэрыяльныя добрыябыт народа;

па-другое, настомна працаваць над далейшым тэхнічным прагрэсам, без чаго немагчыма забяспечыць хуткага аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі, нельга вырашыць пытанне аб саборніцтве эканамічных сістэм на сусветнай арэне; па-трэцяе, неабходна і надаць мець

сур'езныя рэзервы ў народнай гаспадарцы. Можна з поспехам пераадолець наўняе ў некаторых галінах гаспадаркі зніжэнне вытворчасці ў змоваў месцяў і за гэты кошт паскорыць тэмпы ўзнаўлення, калі мы забяспечым на прадпрыемствах неабходныя рэзервы сыравіны і паліва;

па-чацвёртае, неабходна стварыць устойлівыя кадры рабочых, тэхнікаў і інжынераў на прадпрыемствах, што павінна забяспечыць высокую кваліфікацыю, прадукцыйнасць і сацыялістычную дысцыпліну працы. На гэтым шляху мы пераадолеем цяжкасці аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі ў пасляваенны перыяд. Гарантыя пераадолення гэтых цяжкасцей з'яўляецца наш тэраічны народ, вырабаваны сацыялістычная дзяржава і кіруючая сіла нашага руху ўперад — партыя Леніна — Сталіна (Бурныя, працягвае ападысменты).

Кіруючыся ўказаннямі Леніна і Сталіна аб недапушчальнасці якога-небудзь добрадушша і самазапакоенасці пасля дасягнення перамогі, неабходна заклікаць рабочых, сялян і інтэлігенцыю аддаць усе свае сілы справе хутэйшага аднаўлення і далейшага ўздыму народнай гаспадаркі, павышэння матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця савецкага народа. Таварыш Сталін папярэджае нас, што мы не можам абмежавацца замалчанымі заваяваннямі пазіцыяў, бо гэта прывяло б да застою, — мы павінны рушыць далей уперад, каб стварыць умовы для новага магутнага ўздыму народнай гаспадаркі.

Пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі новы Сталінскі пяцігадовы план будзе народам Савецкага Саюза паспяхова выкананы і перавыкананы!

Уперад, да новых перамог пад вадзіцельствам вялікага Сталіна! (Бурныя, працягвае ападысменты, якія пераходзяць у аўцыю. Усе ўстаюць).

ўзбраенне прамысловасці будаўнічых матэрыялаў з тым, каб значна скараціць працоўныя затраты на адлінку прадукцыі і знізіць яе сабекошт. Ужыць меры да рашучага пашырэння вытворчасці будаўнічых матэрыялаў у 1946—1947 гадах з тым, каб забяспечыць гэтыя матэрыялы аднаўленчыя работы жыллёвага фонда ў гарадах Беларусі, у тым ліку ў Мінску.

Па найбольш разбураных гарадах — Мінску, Віцебску, Гомелю, Магілеву, Палацку — з'яўляюцца мільёны кв. метраў жыллой плошчы захавалася ўсяго 476 тысяч кв. метраў або 24 процанты.

Нама патрэбы гаварыць аб тым, якія жыллёвыя ўмовы мы маем. Асігнаванні пяцігодкі прадугледжваюць аднаўленне жыллага фонда Беларусі да 60 процантаў у параўнанні з 1940 годам. Прымаючы пад увагу надзвычайна хуткі рост насельніцтва гарадоў (так, у Мінску, напрыклад, ёсць ужо 76 процантаў насельніцтва да даваеннага 1940 года), а таксама будыае індустрыяльнае будаўніцтва і разгортванне ўстановаў навукі, культуры, трэба прысціць да вываду, што такі працент аднаўлення жыллага фонда з'яўляецца недастатковым.

У сувязі з гэтым я прашу павялічыць у пяцігодным плане колькасць аднаўляемага жыллёвага фонда; па камунальнаму жыллёваму фонду на 300 тысяч кв. метраў, па ведамстваўнаму — на 400 тысяч кв. метраў.

Адна заўвага па пытанню аб павышэнні ўраджайнасці ў Беларусі. Цяпер галоўным у справе павышэння ўраджайнасці з'яўляецца ўгнаенне.

«Землі Беларусі» — падзолістыя з вялікай колькасцю моцна вышчалачаных глебаў і глебаў з павышанай кіслотнасцю, ураджайнасць якіх у натуральных стане на невысокім узроўні. Затое гэтыя глебы валодаюць выдатнай якасцю, незвычайным рэагаваннем на ўгнаенне.

Угнаенне глебы было і да вайны магутным сродкам павышэння ўраджайнасці. У асноўным, дзякуючы гэтому, за тры перадаважныя гады збор збожжавых у Беларусі павялічыўся на 44 мільёны пудоў, а валовы збор бульбы павялічыўся з 1938 па 1940 год на 72 мільёны пудоў.

Цяпер прымаюцца ўсе захавы для выкарстання мясцовых угнаенняў — гною, торфу, розных торфакамастоў, попелу і гэтак далей. Мы надаем гэтому пытанню вырашальнае значэнне ў барацьбе за ўраджай. Але мы не можам абыйсціся без мінеральных угнаенняў. Наша просьба заклікаеца ў тым, каб у пяцігадовым плане ўключыць будаўніцтва суперфасфатнага заводу на аснове мясцовых сожкіх фасфарытаў, а таксама будаў-

ніцтва аднаго азотна-тукавага заводу для атрымання азотыстых угнаенняў.

Да вайны ў Беларусі быў дасягнуты росквіт народнай гаспадаркі, культуры і добрабыту народа. Было выканана ўказанне таварыша Сталіна аб ператварэнні Беларусі з адсталой у мінулым ускарпінай царскай Расіі ў адну з перадавых Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

У Вялікую Айчынную вайну, выканаючы гістарычны ўказанні таварыша Сталіна, камуністычная партыя большавікоў Беларусі ўзяла і арганізавала беларускі народ на непрыміруму барацьбу з нямецкімі захопнікамі і надала ўдзелу беларускага народа ў вайне з захопнікамі на франтах і партызанскаму руху ў рэспубліцы «спраўды ўсенародны характар».

Вайна з'явілася праверкай усіх маральных сіл беларускага народа. Ён з часцю выйшаў з вайны пераможца.

У Вялікай Айчынай вайне ўзяліся нацыянальная самасваядомасць і нацыянальная гордасць беларускага народа, умацавалася гістарычнае разуменне велізарнага значэння дружбы народаў Савецкага Саюза, як гарантыі росквіту нацыянальных дзяржаў.

Наш народ выйшаў з вайны з успадмленнем велічч праведзенай на задуме і пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна індустрыялізацыі краіны, калектывізацыі сельскай гаспадаркі, будаўніцтва сацыялізма ў нашай краіне.

Народ выйшаў з вайны ўзбагачаны велізарнымі палітычным і ваенным вопытам абароны сваёй Радзімы, умацаваным сваёй дзяржавай і яго ўзброеным сіл.

Беларускі народ выйшаў з вайны яшчэ больш згуртаваным, яшчэ больш адданым камуністычнай партыі, савецкай уладзе і любімым ўсім беларускім народам правадзроў, настаўніку і другу, вызваліцелю Савецкай Беларусі таварышу Сталіну. (Працягвае ападысменты).

І цяпер, калі перад намі ва ўмовах мірных абставін пастаўлены таварышам Сталіным вялікія задачы па аднаўленню і новаму магутнаму развіццю ўсёй народнай гаспадаркі краіны, беларускі народ зробіць усё, каб выканаць гэтыя задачы.

Пад сцягам партыі Леніна-Сталіна, пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна беларускі народ пойдзе па шляху росквіту, росту матэрыяльнай і духоўнай культуры, па шляху далейшага ўмацавання савецкай дзяржавы.

Нахай жыве мудры ўрад Савецкага Саюза, які карыстаецца даверам, падтрымкай і любоўю савецкага народа!

Нахай жыве правадзр партыі і савецкага народа вялікі палкаводзец — таварыш Сталін! (Бурныя, працягвае ападысменты).

Прамова дэпутата П. К. ПАНАМАРЭННІ па дакладу аб пяцігадовым плане аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1946—1950 гг.

Таварышы дэпутаты! Прадстаўлены на разгляд Вярхоўнага Савета СССР пяцігадовы план адкрывае перад усёй нашай краінай шляхі аднаўлення і далейшага росту народнай гаспадаркі, значнага павышэння жыццёвага ўзроўню насельніцтва, новага ўздыму навукі і культуры.

Савецкая дзяржава, увесь савецкі народ і наша партыя, пасля велічнай перамогі, здабытай над 'фашысцкай Германіяй і Японіяй, кіруючыся гістарычнымі ўказаннямі таварыша Сталіна, пераходзяць да аднаўлення народнай гаспадаркі і арганізацыі новага магутнага ўздыму яе.

Выкананне новай пяцігодкі будзе азначаць далейшы рост магутнасці савецкай дзяржавы, а значыць і рост гарантыі ад спроб нападу ворагаў, будзе азначаць новы ўклад у справу міру ва ўсім свеце.

Савецкі народ на выбарах у Вярхоўны Совет прадэманстравуе велізарнае маральна-палітычнае адзінства і аднадушшу падтрымку планаў, якія высуваюцца камуністычнай партыяй. У гэтым адзінстве і згуртаванасці — гарантыя паспяховага выканання пяцігодкі.

Савецкі народ пад кіраўніцтвам сваёй большавіцкай партыі прыкладзе ўсе сілы да таго, каб выканаць новую пяцігодку з такім-жа поспехам, з якім былі выкананы папярэднія сталінскія пяцігодкі.

З прычыны велізарных разбураўняў народнай гаспадаркі Беларусі і надзвычайна цяжкіх вынікаў нямецкай акупацыі жыццёвае аднаўлення плана будзе нельга для Беларусі спраўды найважнейшае гістарычнае значэнне. З выкананнем пяцігадовага плана звязаны спадзяванні беларускага народа аб аднаўленні народнай гаспадаркі, аб уздыме жыццёвага ўзроўню працоўных, аб аднаўленні і новым росквіце навукі і культуры.

Беларускі народ і камуністычная партыя Беларусі добра разумеюць, што рэалізацыя пяцігадовага плана будзе патрабаваць мабілізацыі і напружання ўсіх сіл народа, будзе патрабаваць самаадданай гераічнай працы.

Цяжка, не набываючы ў Беларусі, уявіць характар і маштабы разбураўняў. Захопнікамі была разбурана амаль уся прамысловасць, знішчаны поўнасцю ўзвышэнныя парк і тэхналагічнае абсталяванне, узарвана і знішчана 95 процантаў энергетычных магутнасцяў.

Мінск, Гомель, Віцебск, Палацк, Орша і многія другія гарады Беларусі маюць велізарныя разбураўні. На вёсцы знішчана 412 тысяч дамоў калгаснікаў, 500 тысяч калгасных грамадскіх пабудов. Поўнасцю знішчаны машына-трактарныя станцыі, сабгасы, элеватары і млыны.

За час акупацыі пасевныя плошчы зменшыліся на 60 процантаў, пад бульбай — на 60 процантаў, пад льном — у 8 разоў. Поўна ў 4 разы, пад агульным грамадскай жыллянасцю знішчана 112,7 процанты чалавек.

таў коней, 66 процантаў калгасных смей засталіся пабуаўленымі ўсёй жывёлы. Знішчаны ўстановы аховы здароўя і асветы, навукі і культуры, універсітэты і інстытуты, Беларуская Акадэмія Навук.

У выніку нямецкай акупацыі народная гаспадарка рэспублікі была глыбока падарвана і дэарганізавана, адкінута на ўзровень 1913 года.

Ва ўмовах царскай Расіі з не адсталай прамысловасцю і індывідуальнай сялянскай гаспадаркай такі разбураўні азначаюць аднаўленне вельмі вялікай і нястач для мільёнаў людзей. Толькі савецкай дзяржаве пад сілу вырашыць такую гіганцкую задачу, як аднаўленне ў кароткі тэрмін разбуранай немцамі народнай гаспадаркі і значны ўздым жыццёвага ўзроўню працоўных.

Яшчэ ішла вайна, а ў вызваленай Беларусі пачаліся ўжо аднаўленчыя работы.

Ужо тады савецкі ўрад, таварыш Сталін вызначыў фінансавыя і матэрыяльныя рэсурсы для аднаўлення народнай гаспадаркі Беларусі, для старэння насельніцтва нармальным умоў жыцця. За прайдзены час праведзена значная работа па аднаўленню народнай гаспадаркі рэспублікі. Адноўлена больш 50 процантаў энергетычных магутнасцяў. Адноўлены і пущаны рад буйных прадпрыемстваў і больш 5 тысяч сярэдніх і дробных прадпрыемстваў. Бесперапынна ўзрастае выпуск прамысловай прадукцыі.

У чацвёртым квартале 1945 года, у параўнанні з першым кварталам, выпуск прадукцыі павялічыўся ў два з палавінай разы.

Вялікая колькасць прадпрыемстваў знаходзіцца ў стады аднаўлення і падрыхтоўкі да пуску. Будуюцца 350 цагельна-чаропічных заводаў з малымі гофманскімі печамі з агульнай прадукцыйнасцю 500 мільёнаў штук цагля, 175 цагельных заводаў уводзіць у строй яшчэ ў гэтым годзе.

Значна павялічыўся таваразварот. Калі ў першым квартале 1945 года было прададзена насельніцтву тавараў на 450 мільёнаў рублёў, дык у першым квартале 1946 года таваразварот склаае адзін мільярд рублёў.

Сур'езная аднаўленчыя работа праведзена ў сельскай гаспадарцы. Даволі сказаць, што агульны працент адноўленых пасевных плошчаў у рэспубліцы ўжо роўны 73,4 процанта да даваеннага. У 1945 годзе ў калгасях пасяна на 780 тысяч гектараў больш, чым у 1944 годзе.

Значна павялічылася пагадоўе жывёлы. За 1945 год атрымалі, набылі кароў і цёлак 280 тысяч калгасных смей. МТС выканалі галавы план на 112,7 процанта, а на адзін трактар была атрымана выпрацоўка, найбольшая за апошнія 15-гадоў.

У сельскіх мясцовасцях адноўлена і пабудавана 200 тысяч дамоў і пераселена з аямлянак у дамы больш 900 тысяч чалавек.

Аднак, усё праробленае трэба лічыць толькі першымі крокамі ў справе поўнай ліквідацыі вынікаў нямецкай акупацыі. Зроблена яшчэ мала ў параўнанні з тым, што трэба зрабіць.

Прамысловасць рэспублікі дала ў 1945 годзе не больш 20 процантаў прадукцыі даваеннага часу. Насельніцтва адчувае патрэбу ў рэчах хатняга ўжытку, а калгасы — у інвентары, вазах і сельскагаспадарчых машынах.

МТС, хця і працавалі добра, але іх удзельная вага ў сельскагаспадарчых работах 1945 года была роўна ўсяго 18 процантам, у той час, як у 1940 годзе яна была роўна 57,6 процанта.

У гарадах рэспублікі з прычыны велізарных разбураўняў адчуваецца востры жыллёвы крызіс. Большасць устаноў навукі, культуры, мастацтва працуе ў цяжкіх умовах, не маючы належных памяшканняў. Шмат смей калгаснікаў яшчэ не забяспечаны нармальным жыллем.

Сталінская пяцігодка адкрывае перад Беларуссю магчымасці поўнага аднаўлення народнай гаспадаркі і перспектывы далейшага ўздыму.

Пяцігадовы план прадугледжае ўкладанне ў народную гаспадарку Беларусі 7 мільярд рублёў.

Планам прадугледжваецца, што да 1950 года народная гаспадарка Беларусі павінна пераўзыхіць даваенны ўзровень прамысловай вытворчасці. Энергетычныя магутнасці будуць падвоены. Упершыню ў Беларусі пачне ажыццяўляцца гідраэнергетычнае будаўніцтва. Вызначана будаўніцтва буйных прамысловых прадпрыемстваў цяжкага, сярэдняга і сельскагаспадарчага машынабудаўніцтва. У Беларусі будуць пабудаваны аўтамабільны, трактарны, лакамабільны, газавы заводы, станкабудаўнічыя заводы, завод па вырабу гідратуры.

Гэтыя прамысловыя прадпрыемствы адыграюць велізарную ролю ў далейшай індустрыялізацыі Беларусі, у стварэнні нацыянальных інжынерных і рабочых кадраў, паскорыць аднаўленне сталіцы Беларусі — Мінска і другіх буйнейшых прамысловых цэнтраў рэспублікі.

Пяцігадовым планам вызначаецца значнае прамысловае развіцц заходніх абласцей Беларусі.

У аднаўленні з патрэбай ў аднаўленні народнай гаспадаркі сур'езнае развіцц будзе мець прамысловасць будаўнічых матэрыялаў: выраб цэменту вырасць ў параўнанні з 1940 годам у паўтары разы, шкла — больш чым у два з палавінай разы, цэгля — у 4 разы, чаропіцы — у 9 разоў.

Павялічэнне вытворчасці будаўнічых матэрыялаў створыць матэрыяльныя магчымасці для ўвасаблення ў жыццц ідэй аб будаўніцтве новай калгаснай вёскі з цэгла і чаропіцы.

Гэта будзе азначаць далейшы рост добрыбыт і культуры калгаснай вёскі. Пяцігадовы план прадугледжае поў-

нае аднаўленне апрацоўкі ворціўнай зямлі і агульнай плошчы пасаваў у калгас Беларусі.

Пяцігадовы план прадугледжае павышэнне ўраджайнасці і валлага збору сельскагаспадарчай прадукцыі.

Вялікая ўвага ў пяцігадовым плане аддаецца аднаўленню навуковых устаноў і вышэйшых навуковых устаноў Беларусі. Павінны быць адноўлены: Беларуская Акадэмія Навук і яе інстытуты, Беларускі Дзяржаўны ўніверсітэт, палітэхнічны інстытут, будаўнічы інстытут, інстытут народнай гаспадаркі, педагогічны, медыцынскі інстытуты і другія вышэйшыя навуковыя ўстановы.

Сур'езнейшая ўвага звяртаецца на развіцц і паглыбленне навукова-даследчай работы ў Беларусі.

Аб'ём капітальных работ у пяцігодцы вызначае асаблівае значэнне прамысловасці будаўнічых матэрыялаў у краіне.

У сувязі з гэтым лічу неабходным зрабіць наступныя заўвагі:

Па пяцігадовым плану прадугледжваецца, на ў 1950 годзе значнае павялічэнне магутнасці прамысловасці будаўнічых матэрыялаў у параўнанні з 1940 годам. Важна, каб прамысловасць будаўнічых матэрыялаў увесь час працавала з поўным апрацоўваннем, інакш яна стане тармазам усіх капітальных работ.

Гэта стасуецца асабліва да вырабу цэгля, вапны, чаропіцы. Гэтыя віды матэрыялаў лічацца мясцовымі будаўнічымі матэрыяламі, чым, відавочна, тлумачыцца абмяжаванасцю Наркамата будаўнічых матэрыялаў да развіцця і тэхнічнага ўзбраення галіны прамысловасці, якая вырабляе іх.

У той час, як многія галіны нашай прамысловасці са складанай тэхналогіяй абганалі ў многіх выпадках перадавыя прадпрыемствы капіталістычных краін, у прамысловасці будаўнічых матэрыялаў мы працуем зусім застарэлымі метадамі і затрачваем, напрыклад, на выраб адной тысячы штук цэгля ў разуў дзесяць тысяч чалавек-гадзін, чым у Амерыцы.

Мы павінны падняць тэхнічны ўзровень прамысловасці будаўнічых матэрыялаў, у тым ліку прамысловасці мясцовых будаўнічых матэрыялаў. Гэта дазволіць рашуча павялічыць выраб будаўнічых матэрыялаў, вызваліць вялікую колькасць рабочай сілы для будаўніцтва і зробіць значна больш таннымі будаўнічыя матэрыялы, а значыць, знізіць сабекошт іх. Выходзячы з гэтых меркаванняў, мне здаецца, пункт 6-ты праекта пяцігадовага плана трэба дапоўніць наступным:

Усямерна развіваць выраб мясцовых будаўнічых матэрыялаў — цэгля, чаропіцы, вапны, крэйды, гіпсу на прадпрыемствах мясцовай прамысловасці і прамакааперацыі. Забяспечыць тэхнічнае пера-

НА СХОДЗЕ БЕЛАРУСКІХ МАСТАКОЎ

Днямі адбыўся сход мастакоў. З дакладам аб ходзе выканання дзяржаўных заказаў да выстаўкі, прысвечанай вызваленню Беларусі ад нямецкіх захопнікаў і аб палітычным і мастацкім значэнні і аб палітычным і мастацкім значэнні 30-гадовай выстаўкі, прысвечанай 30-гадовай савецкай уладзе, выступіў начальнік аддзела Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР тав. П. Гаўрыленка.

У абмеркаванні прынялі ўдзел мастакі, скульптары і мастацтвазнаўцы: Я. Зайцаў, І. Ахрэмчык, А. Бембель, М. Керзіў, У. Сухаверхаў, А. Палес, Н. Тарасенкаў, Я. Красоўскі, А. Гугель, Г. Ізаргіна, М. Гусеў, У. Кудравіч, Л. Лейтман, А. Шыбнёў.

Канферэнцыя архітэктараў

У пачатку красавіка адбудзецца канферэнцыя архітэктараў БССР. На канферэнцыі будуць абмеркаваны наступныя пытанні:

1. Практыка і задачы аднаўлення гарадоў і калгасных вёсак нашай рэспублікі. 2. Архітэктурная спадчына Беларусі і стварэнне помнікаў, вартых нашай эпохі.

Удзельнікі канферэнцыі праслухоўваюць таксама справаздачу Праўлення Саюза аб рабоце, якая праведзена за апошні час.

У канферэнцыі прымуць ўдзел прадстаўнікі Камітэта па справах архітэктуры пры СНК СССР, Акадэміі архітэктуры СССР, Праўлення Саюза архітэктараў СССР, архітэктары Украіны, Грузіі, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Масквы, Ленінграда, Кіева. За

З даўня Беларусь выслалася сваім разбраям па дрэву. З рукамі вядома, што яшчэ пры Іване Грозным у Маскву для ўпрыгожвання сабораў выкалікалі з Беларусі выдатныя разбярты па дрэву. У Віцебскім музеі, які ўзнік на аснове прыватнай калекцыі амагара антыкара Брадоўскага, захоўвалася багата калекцыя іканастасу, алтарных дзвярэй і статуі святых — цудоўныя фארмы разбярства па дрэву невядомых беларускіх майстроў XVII—XVIII стагоддзя.

У Віцебску ў перыяд ад 1920 г. да пачатку 1923 года існаваў Мастацкі Практычны Інстытут, дзе ў якасці выкладчыкаў былі самыя крайнія фармалісты на чале з «взнаходзімак» супратыма Малеічам. Прага вучыцца любімаму мастацтву і штурхнула 14-гадовага Азгура пайсці ў гэты інстытут. Аднак, яго здаровага натура аніж не паддавалася фармалістычнай прапагандзе. Калі ў жніўні 1923 года інстытут быў рэарганізаваны ў мастацкі тэхнікум з аўсім новым складам выкладчыкаў, прыхільнікаў рэалістычнай формы, якія атрымалі асвету ў Пецярбургскай Акадэміі Мастацтва, Азгур адразу адчуў сябе ў сваім асродку. Тут-жа ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме ён і пачаў вучыцца. Вялікія прыродныя дадзеныя і гарачая любоў да сваёй справы адразу звярнулі ўвагу да яго ўсіх выкладчыкаў тэхнікума. За першы навучальны год ён дасягнуў значных поспехаў. Улетку 1924 г., ледзь толькі вучні раз'ехаліся на вакацыі, Азгур узяўся за самастойную працу, тым больш, што да яго паслужыла скульптурная майстэрня тэхнікума. За час вакацыі ён зрабіў 14 скульптурных партрэтаў. Факт надзвычай хартэрыны для Азгура.

Існуе тэарэтычнае палажэнне, як агульнае правіла, што спачатку вучыць павінен вельмі доўга працаваць над мадэлю, каб авалодаць глыбінёй формы і дасканаласцю тэхнікі мастацтва. Аднак, гэтага палажэння да Азгура нельга прыстасаваць, ён ніколі не захапіўся формай дэяла формы. Чалавек з яго бясконавай рознастайнасцю складанай формы і ўнутранага зместу — вось што часам штурхала Азгура пачынаць і я мага штурхаць заканчваюць усё новае і новае бюсты.

Таленавітасць маладога Азгура звярнула ўвагу выдатных беларускіх літаратараў. Скульптар лепіць бюсты з натурны Янкі Купалы, Якуба Коласа, Змітрака Бядулі. Знаёмства з такімі выдатнымі людзьмі надзвычай узбагачае яго культуру ўзровень. Мастак вучыцца беларускаму паэзію і літаратуру, гісторыю Беларусі, яе фальклор. Яго падэведомая юнацкая любоў да радзімы роўна свядомай і перакананай.

Скончыўшы ў 1926 годзе Віцебскі Мастацкі тэхнікум, Азгур паступіў у Ленінградскую Акадэмію Мастацтва. Там ён вучыўся ў Роберта Робертавіча Баха (апошняга прафесара-скульптара старога дзяржаўнага Акадэміі Мастацтва), у Гэваллада Гэвалладавіча Мінева і Васіля Львовіча Сіманова — выключна таленавіты вучыў Гуго Раманавіча Залемана. Ад іх ён узяў тое, што было ўласціва яго таленту.

Імя Гуго Раманавіча Залемана вельмі мала вядома шырокай публіцы. Крытыкі звярнуць увагу на гэтым аўсім выключным майстроў формы і глыбокім знаўцы пластычнай анатоміі чалавечага цела. У барацьбе за рэалістычнае форму савецкай скульптуры асноўнае значэнне мелі работы вучня Залемана, а таксама іх педагогічнае работа, якая выхавала кадры маладых савецкіх скульптараў. Досюль назваць імя Манізера, Мінева, Сіманова і цэлы рад іншых, каб зразумець правільнасць гэтага сцверджання.

Да «передвжничества» уся руская скульптура была аснована на антычнай скульптуры. Выдатныя скульптары таго перыяду, як Мартос, Віталі, Піменаў, Талстой і рад іншых, разумелі засваенне антычнай спадчыны, як засваенне антычнага тыпа, антычнай пластыкі руху.

З узнікненнем «передвжничества», калі павяла новым, з'явілася патрэба бліжэй падыйсці да жыцця, змяніліся адносіны да засваення антычнай скульптуры. Першым выдатным піонерам у гэтай галіне быў скульптар Чыжоў. Яго конкурсны твор «Кіеўлянін», які выяўляў толага юнака на-бегу, на сваёй жыццёваці лепкі цэла рэзка адраўніваў ад папярэдніх статурных работ старых выдатных майстроў. Чыжоў, будучы выдатным рускім скульптарам, аднак, не меў глыбокага ўплыву на далейшае развіццё рускай скульптуры.

Новае разуменне прынцыпаў антычнай скульптуры ў Расіі, якія з'яўляюцца асновай наваейшых скульптараў рэалістаў, у сваіх творах і ў сваёй вялікай педагогічнай працы здзейсніў Гуго Раманавіч Залеман. Гэта было вучыненне пластычнай анатоміі чалавека, глыбокі дэталёвы разгляд форм цела чалавека на аснове дасканалых ведаў з анатоміі, выяўленне характарнай будовы мадэлі. Падумкі Залемана, прыгажосць формы ёсць дасканаласць перадачы вымукласці і дасканаласць лепкі, г. зн. тэхнічная ўгнутасць, якую мастак адчуў. Што гэта сапраўды так, кожны можа пераканана, разглядаючы гіпсам адбітак маскі нябожчыка, кі шават жывога чалавека. Ён не ўваўне ніякай эстэтычнай вартасці, яго вымукласці ўгнутасці бледныя, а таму пазбавлены жыццё. З другога боку, калі вы будзеце разглядаць мадэль

М. КЕРЗІН

ЗАІР АЗГУР

якога-небудзь вялікага майстра, дык вы заўважыце, што форма выступае ярка і жыццёва, яе рысы і пераходы глядацка лёгка ўспрымае, і гэта стварае аснову эстэтычнай вартасці формы. Эстэтыка буйнай скульптуры заснавана на тых-жа прынцыпах перадачы формы, што і ў бар'ельефе і ў мадэлі. Залеман сцверджаў, што Мікель Анджэла нічога не выдумляў, ён ляпіў з натурны, але на аснове дэталёвых ведаў пластычнай анатоміі, і яшчэ больш ён бачыў у натурны тое, чаго не бачылі другія.

Лаўрэат Сталінскай прэміі, скульптар З. І. Азгур.

Вось гэтыя асноўныя фармальныя прынцыпы рэалістычнай скульптуры, успрынятыя Азгурам у перыяд яго вучнёўства, і ляглі ў аснову ўсёй яго далейшай творчасці. Калі ў 1928 годзе ў Ленінградскай Акадэміі Мастацтва пачаўся перыяд, які вядомы пад назвай «масленікоўшчына», Азгур пакінуў яе і, прабыўшы некаторы час у Мінску, паехаў заканчваць сваю асвету ў Кіеўскі Мастацкі інстытут. Яму далі магчымасць працаваць у майстэрнях інстытута, што ён і выкарыстаў, зрабіўшы цэлы шэраг бюстаў і агоненых фігур. На жаль, большасць з гэтых работ загінута, захаваўся толькі бюст акадэміка Яноўскага.

Блуканне Азгура не было прадмысленай простае непаседлівасцю. Невычэрпаны запас энергіі, прагнасць ведаць, што робіцца ў галіне скульптуры ў іншых, найбольш перадавых брацкіх рэспубліках, знайсці настаўнікаў і мастакоў, у якіх ён мог-бы навучыцца і папоўніць свой мастацкі багаж—вось што штурхала яго на гэтыя вандроўванні. Ці быў Азгур у Кіеве ці ў Тбілісі—ён заўсёды знаёміўся з літаратурай і мастакамі, вучыўся літаратуры, гісторыі, мясцоваму фальклору. Ён настольна лепіць з натурны партрэты сяброў-літаратараў, вучоных, мастакоў, робіць палатнішчы на нацыянальнай тэмы. Так, у Тбілісі, апроч цэлага рада бюстаў, ён вылепіў серыю бар'ельефаў—ілюстрацыя да пэмы Шота Руставелі. Але ўсё гэтыя захапленні ніколі не маглі з'ясаць яго любасці да сваёй роднай бацькаўшчыны. Яго няўхільна цягну ў Беларусь, Віцебск, Мінск. Кожны год летнія вакацыі ён праводзіў у гэтых гарадах, ствараючы там рад партрэтаў, бюстаў. Пераважна гэта партрэты літаратараў, паэтаў, мастакоў і проста знаёмых. Першы партрэт дзеяча рэвалюцыі—заказ Закаўказскай чырвонасцяжнай пяхотнай школы—быў Яна Францавіча Фабрыцуса, героя грамадзянскай вайны. Летам таго-ж 1929 года ім былі вылеплены па фатаграфіях першыя гістарычныя партрэты Скарыны, Васіля Цяпінскага і аднаго з старэйшых паэтаў Беларусі—Францішка Багушэвіча.

Канчаткова вярнуўшыся ў 1930 г. у Мінск, Азгур блізка знаёміцца з беларускімі драматургамі Кузьмоў Чорным і Кандратам Крапіў. Гэта быў год, калі фармалісты напружвалі свае апошнія сілы, нішчылі ўсюкую праву рэалістычнага мастацтва. Азгур прымушаны быў рабіць ілюстрацыі. Пералом надходзіць у 1932 годзе. Распаўняюцца работы па афармленню Дома Урада. У часе конкурсу перамагаюць мастакі-рэалісты. Дзяржаўныя бюсты дзеячоў рэвалюцыі даручаны былі таксама мастакам-рэалістам, былым вучнем Віцебскага мастацкага тэхнікума, лад наглядан іх ранейшага настаўніка скульптуры з таго-ж тэхнікума.

З гэтага моманту пачынаецца новы перыяд у творчасці Азгура.

Нахіл Азгура да партрэтаў вызначыўся з першых яго крокаў. Кампазіцыйныя тэмы адтываюць у яго юнацкай творчасці больш-менш выпадковую ролю. Колькасць зробленых партрэтаў—вялікая, бо Азгур заўсёды быў надзвычай плённым мастаком. Пачаўшы з партрэтаў выкладчовых асоб, скульптар маля-па-малу, разам з тым, як раслі яго тэхнічныя магчымасці, пераключаецца на паказ выдатных асоб, пісьменнікаў, паэтаў, прафесараў сучаснікаў, робячы іх з натурны, а гістарычныя асобы — па фатаграфіях і гравірах. Глыбінні псіхалагічнага аналізу ў іх яшчэ няма. Азгур захапляў аніежныя падабенства, характэрнасці таго або іншага твару. Гэта яго заўсёды ўвадзіла. Але ў ім змагалося два пачат-

кі: жаданне авалодаць сапраўдным майстэрствам, глыбінёй формы, з аднаго боку, а з другога — адсутнасць вытрыманасці, без якога нельга давесці аналіз формы да канца. Надзвычайны мастацкі тэмперамент Азгура, яго ўласцівасць нервова ўбуджанацца ў часе працы—адзнака сапраўднага таленту. Але пры адсутнасці вытрыманасці гэта штурхае яго на заўчаснае дагладжанне, якое дае аніежныя жыццёвасць, але пазбавляе творы сапраўднай скульптурнасці, змястоўнасці самой формы. Тэарэтычна Азгур падзяляў погляды на задачы рэалістычнай формы ў скульптуры, якім вучылі яго прафесары, але паміж тэарэтычным усведамленнем і практычным засваеннем заўсёды ляжыць вялікі шлях упартай працы.

Трэба яшчэ адзначыць і другую асаблівасць Азгура, якая выявілася ў яго ранніх бюстах гістарычных дзеячоў — гэта ўменне працаваць над фатаграфіямі, малюнкамі, гравірамі, адным словам—не з натурны. Ужо ў ранніх работах Азгура выявілася надзвычайная здольнасць працаваць па эстампах. Бюст Скарыны з'яўляецца яркім доказам таго. Маючы ў сваім распараджэнні ўсёго толькі адну гравіру, і пры тым невысокай якасці, яму удалося дасягнуць аб'ёмнага падабенства. Глянуўшы на гравіру і бюст, зроблены Азгурам, верыш, што Скарына сапраўды быў такім.

Другі перыяд творчай працы Азгура ахоплівае час з 1933 г. па 1941 г., г. зн. ад пачатку працы па афармленню Дома Урада да нашэдня німецка-фашысцкіх захопнікаў. Тэматыка яго партрэтаў узбагачаецца вобразам кіраўнікоў рэвалюцыі. У гэты перыяд ён пачынае працаваць над партрэтнымі статуямі і партрэтнымі статуямі групамі. Ён застаецца ўсё такім-жа надзвычайна плённым мастаком, але час, які ён тратыць на кожную пасобную працу, значна ўзрастае. Азгур настойліва працуе над глыбінёй формы і над выяўленнем анатомічнай і пластычнай будовы чалавека, якога ён выяўляе.

Першыя бюсты гэтага перыяду—Бабефа, Дзяржынскага, Мяснікова—былі працамі, над якімі Азгур надзвычай доўга працаваў—больш паўгода. Апроч звычайнай цяжкасці працы не з натурны, а па эстампах і фатаграфіях, самі памеры бюстаў, у два разы большыя ад натуральнай велічыні, значна ускладнялі працу. Азгур бласкуча справіўся з гэтай задачай. Асабліва ўдаўся яму вобраз Бабефа, у ім яскрава адчуваўся эпоха французскай рэвалюцыі.

З усіх работ Азгура захаваўся дзве: бюст скульптара Браэра і бюст Александраскай. Першы (1935 г.) — вельмі ўдалая праца па сваёй яркай экспрэсіўнасці і інтымнаму падабенству, яна зроблена ў незвычайнай для Азгура эскізнай манеры.

Што да бюста Александраскай, дык трэба сказаць, што ў гэтай працы найбольш характэрныя выступаюць хібы, уласцівыя скульптурцы. Бюст мармуровы. Усім вядома, што гіпс—матэрыял мёртвы. Звычайна праца, пераведзеная з гіпсу ў гіпс, вельмі шмат траціць у сваёй жыццёвасці. Аднак, бюст Александраскай ад перахода ў мармур не становіцца лепшым. Гэта атрымоўваецца таму, што Азгур ніколі не думае, для якога канчатковага матэрыялу ён працуе. Тым часам уласцівасць матэрыялу патрабуе свайго падыходу. Жыццёвасць і абав'язнасць мармуру залежыць ад яго празрыстасці, жыццёвасць і прыгажосць бронзы — ад не бяску. Зразумела, што графітка формы павіна ўлічваць гэтыя асноўныя ўласцівасці матэрыялаў. Азгур памылкова разглядае гіліну, як канчатковы матэрыял. У апрацоўцы гілінынай паверхні ён дасягнуў надзвычайнага майстэрства, як можа нішто іншы з савецкіх скульптараў. Але гіліна, на жаль, толькі пераходны, часовы матэрыял. Нельга згадзіцца і з тым зместам, які падаў Азгур бюсту Александраскай. Працуючы амаль выключна над мужчынскімі бюстамі, асабліва з захапленнем перадаючы суровыя, вальвы характары, ён не знойшоў лірычнай чароўнасці выдатнай спявачкі.

Вайна пераняла работу Азгура як скульптара. Толькі ў 1942 годзе, у Маскве, скульптар ізноў бярэцца за творчую работу. З гэтага моманту пачынаецца трэці перыяд яго творчасці, калі мастак выступае, як майстра, які цалкам ужо сфармаваўся і меў сваё індывідуальнае творчае аблічча.

Пасля вымушанага перанянку ў творчай працы, Азгур ізноў бярэцца за гіліну і за тры гады стварае цэлую галерэю партрэтаў герояў Вялікай Айчыннай вайны і герояў далёкага мінулага. За гэты час ён выканаў 43 работы і сярод іх няма ні адной, якая не мела-б у той ці іншай меры творчага значэння.

Першае ўражанне ад гэтых работ—гэта тое, што іны ўсабляюць жывых савецкіх людзей вяс якога-небудзь пафасу і тэатральнасці. А між тым, гэта характары моцныя. Верыш, што гэтыя людзі не маглі не перамагаць. Лейтматыў усіх гэтых партрэтаў — вялікая воля. Але якую бясконую рознастайнасць знаходзіць мастак у характарыстыцы гэтай волі ў залежнасці ад індывідуальнасці! Гэтыя якасці забяспечваюць партрэтам Азгура жыццё ў гісторыі.

Фармалісты шмат крычалі аб новых формах у мастацтве, выдаючы за новае сваё наследванне імпрэсіяністам Заходняй Еўропы і не разумеючы таго, што імпрэсіянізм характарызуецца разбурэннем формы і ўласцівы эпохам занпаду. Прайдзіцеся па галерэях рымскіх партрэтаў, і вы ўбачыце, як з паступовым разбурэннем антычнага свету разбуралася і скульптурная форма, як спачатку яна глыбле прыгажосць, робіцца дрэнна натуралістычнай, затым схематычнай і, нарэшце, надходзіць поўнае адзінчэнне. Новае, перш за ўсё, не можа быць вынікам наследвання. А наша новае вялікай краіны Советам, ідэям якой належыць будучыня, раней за ўсё з фармальнага боку няўхільна павіна характарызавацца строгай, арганічна збудаванай і гарманічна прыгожай формай, якая ўсё больш і больш ўзрастае. Рэалістычнае сцверджанне: наша культура, а значыць, і наша мастацтва ўзрастаюць з году ў год.

Інакш і быць не можа. Выстаўка беларускага мастацтва ў Маскве 1943 года прынесла Азгуру прызнанне ўсёй грамадскасці. Ён па праву заваяваў сабе роўнае месца сярод лепшых мастакоў усеазазнага значэння. Па думцы ж шмат якіх выдатных майстроў і па думцы аўтара гэтага артыкула, Азгур з'яўляецца ў сучасны момант адным з лепшых савецкіх скульптараў-партрэтастаў. Тое, што ён сказаў, сапраўды новае, таму што яшчэ ніхто з такой праўдлівасцю не паказаў новых савецкіх людзей.

Сакрэт гэтага новага заключэння ў тым, што Азгур адмовіўся надаваць сваім мадэлям трафарэтныя пластычныя рухі. Ён не выдумляў новага і не склаў яго, а назіраў сваю мадэль, і яна сама давала яму новае. Азгур адмовіўся навязваць сваім партрэтам «гэраічны выраз», які быў ужо выкарыстаны іншымі. Але таму, што ён ляпіў сапраўдных герояў, назіраючы і вучыючы іх, ён і знойшоў у іх той новы выраз, які быў ім сапраўды ўласцівы. Адсюль вялікая рознастайнасць адценняў выразу, адлюстраваных у ва ўсіх гэтых партрэтах, адсутнасць паўтараў, нягледзячы на надзвычай вялікую колькасць прац, зробленых, пры тым, за параўнальна кароткі тэрмін.

Калі разглядаць паясны партрэт Бацкі Міная, не трэба чытаць у каталогу, што гэта партрэт партызанскага дзеяча. Грубаваты просты твар, невялікія праўдлівыя вочы, і разам з тым, і ў павароце галавы, і ў рухах рук, і ў складцы каля вуснаў, і ў маршчанах ілаба — такая шэраўная воля, што ўсё гэта—аж да формы вуха, гаворыць, што перад намі кіраўнік партызан.

Бюст генерал-маёра Казлова — ізноў выяўленне непахіснай волі, але вялікая, глыбока задуманная воля і ледзь улоўнае адценне стомленасці на ўсім твары змякчаюць гэты выраз і ствараюць таленавіта выдатнай інтэлектуальнасці.

Партрэт маршала Ракасоўскага. І тут—асноўны выраз — непахісная воля, штошчы пераможна радаснае ў твары і разам з тым ледзь прыкметная туглівасць у вачах.

Няма магчымасці апісаць усю рознастайнасць адценняў індывідуальных характарыстык нават тых бюстаў Азгура, якія ёсць у Мінскай карцічнай галерэі.

Сакрэт жыццёвасці работ Азгура з фармальнага боку заключаецца ў тым, што ён шляхам доўгай, настойлівай працы з натурны па-майстэрску авалодаў тымі прынцыпамі лабудовы формы ў рэалістычнай скульптуры, аб якой гаварылася ў пачатку гэтага артыкула.

Па аснове вялікіх ведаў пластычнай анатоміі галавы чалавека Азгур лёгка і смела і шчы вымукласці і паглыбле ўгнутасць не парушаючы ўражання агульнага аб'ёму. Каб гэта было зразумела чытачам, мы дазволім сабе спасылацца на словы Паўла Пятровіча Чысцякова, выдатнага педагога і мастака яшчэ дзяржаўнага Акадэміі Мастацтва ў Пецярбургу. Ён гаворыць: «Калі аглядаеш партрэты Ван-Дейка ў Эрмітажы, дык партрэты выдаюцца жывымі, а публіка мёртва».

Адаючы належнае вялікім дасягненням Азгура, мы павіны сказаць і пра недахопы. Да слабых месц творчасці Азгура належыць яго гістарычныя бюсты: князь Уладзімер Палацкі і князь Васіль Мінскі. Памылка яго заключаецца ў тым, што ён у гэтых вобразах адыходзіў ад вобразаў Ермака і Яраслава Мудрага, работы Анталоўскага, замест таго, каб знайсці гэтыя вобразы, як рабіў гэта Сурыкаў, сярод народа, у глухія беларускіх вёсках. Толькі тады-б гэтыя вобразы набылі і неабходную нацыянальную тыповасць і жыццёвую праўдлівасць. Без адпаведнай мадэлі, адной толькі вымуклай старэйшых нацыянальных вобразаў—немагчыма. З пункту гледжання формы, безумоўна, і ў Азгура ёсць рад хібаў. Справа ў тым, што скульптура Азгура амаль заўсёды значна лепш глядзіцца з фасы, чым з профіля. Азгур, які валодае сапраўды вялікім майстэрствам, ад гэтага лёгка пазбавіцца, патрэбна толькі звярнуць на гэта ўвагу. У цудоўным бюсце генерал-маёра Казлова, калі глядзіш на яго з профіля, галава слаба звязана з шыяй і тораем. Такіх хібаў можна было-бы знайсці шмат. Але гэта аўсім не парушае вялікіх заслуг Азгура перад савецкай скульптурай. Скульптура, гаворыць Мікель Анджэла, імкнецца да «дасканаласці». Савецкім скульптарам неабходна няспынна імкнуцца да дасканаласці, каб стварыць творы, вартыя нашай вялікай Сталінскай эпохі.

У Праўленні ССПБ

11 сакавіка 1946 года адбылося чарговае паседжанне Праўлення ССПБ.

На паседжанні было разгледжана пытанне аб прыёме новых членаў у Саюз савецкіх пісьменнікаў Беларусі. У Саюз прыняты малады празаік Іван Грамовіч, паэты Міхась Васілёк, Мікола Засіма і украінскі паэт Міхайла Хрысціч.

У рады савецкіх пісьменнікаў Беларусі ўлілося новае творчае папаўненне. Сярод прынятых у ССПБ—стала заходне-беларускі паэт Міхась Васілёк (М. Касевіч). Яшчэ, калі Заходняя Беларусь стагнала пад прыгнётам панскай Польшчы, паэт стаў у першыя р дзі змагароў вызваленчай барацьбы. Яго вершы таго часу—адбітак пацучоў і дум прыгнечанага народа, былі значным укладам у рэвалюцыйную паэзію Заходняй Беларусі. У 1929 г. у Вільні быў выдадзены першы яго зборнік «Шум барацьбы», у 1937 г.—другі зборнік «З сялянскіх ніў». Трэці зборнік з паэмай «Арлы» быў

канфіскаваны польскай жандармерыяй і загінуў. У гады Айчынай вайны М. Васілёк прымаў актыўны ўдзел у партызанскім руху ў Беларусі. Народным месціцам добра вядомы яго вершы, якія змяшчаліся ў партызанскім друку, пад псеўданімам Язэп Гром. Пяер М. Васілёк працуе ў рэдакцыі абласной газеты «Гродненская праўда».

Засіма Мікола вядомы, як савоеабліны паэт, які піша ў стылі народных, сатырычных вершаў і баск, Беларускае Дзяржаўнае выдавецтва ў 1946 годзе выдалася зборнік вершаў М. Засіма.

Іван Грамовіч—здольны малады празаік, друкуюцца з 1936 года. За гэты час ён напісаў рад апавяданняў («Бяшчавы ўпэўненасць», «Мой зямляк» і інш.) і апавесць «Чужы грунт». У гады Айчынай вайны ён знаходзіўся ў рэдах Чыронай Арміі. Пасля дэмабілізацыі І. Грамовіч цалкам аддаўся літаратурнай дзейнасці.

Ад Совета Народных Камісароў Беларускай ССР і Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай Партыі (большэвікоў) Беларусі

Совет Народных Камісароў Беларускай ССР і Цэнтральны Камітэт Комуністычнай Партыі (большэвікоў) Беларусі з глыбокім жадам паведамляюць, што 17 сакавіка г. г. у гора Мінску пасля цяжкай хваробы памёр начальнік Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР, член большэвіцкай партыі, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны

таварыш **МІХЕЙЧЫК Васіль Фаміч.**

Смерць таварыша Міхейчыка, аддаўшага многа працы і энергіі справе адраджэння беларускага савецкага мастацтва, з'яўляецца вялікай стратай для партыі і працоўных нашай рэспублікі.

Совет Народных Камісароў Беларускай ССР і Цэнтральны Камітэт Комуністычнай Партыі (большэвікоў) Беларусі.

В. Ф. МІХЕЙЧЫК

17 сакавіка, пасля цяжкай хваробы, памёр начальнік Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР, член ВКП(б) Васіль Фаміч Міхейчык.

Васіль Фаміч паходзіў з беднай сялянскай сям'і вёскі Забрэдзенья, Смалявіцкага раёна, Мінскай абласці. З ранніх год пачаў ён свой працоўны шлях у сельскай гаспадарцы.

З 1923 г. таварыш Міхейчык—актыўны дзеяч грамадзкіх, комсамольскіх і савецкіх арганізацый.

У 1933 годзе, пасля заканчэння Комуністычнага ўніверсітэта нацыянальных меншасцей Захада, ЦК ВКП(б) накіроўвае тав. Міхейчыка, як вытрыманага і ініцыятыўнага члена партыі, на адказную партыйную работу—намеснікам начальніка палітдзела Віцебскай МТС, дзе ён праводзіць вялікую работу па арганізацыі гаспадарчому ўмацаванню калгасоў.

Пасля заканчэння аспірантуры Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КП(б) тав. Міхейчык працуе дырэктарам Педагагічнага інстытута і выкладчыкам асноў марксізма-ленінізма.

З вызваленнем заходніх абласцей Беларусі ЦК КП(б) накіроўвае Васіля Фаміча на работу сакраторам Беларускага райкома КП(б) Беларусі ў Мінскай абласці, а затым—сакраторам Бранскага райкома партыі той-жа абласці. Тут ён працуе да пачатку Айчыннай вайны.

У перыяд Вялікай Айчыннай вайны Савецкага Саюза супроць гітлераўскай Германіі тав. Міхейчык у якасці камісара

артылерыйскага падка самааддана змагаўся з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Адліканы ў 1942 г. з Чыронай Арміі Васіль Фаміч, з выключнай адданасцю вернага сына большэвіцкай партыі, выконвае адказныя заданні ў апарце Цэнтральнага Камітэта і Мінскага абкома КП(б) Беларусі.

Прызначаны ў ліпені 1943 года дырэктарам Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета В. Ф. Міхейчык аддае ўсе свае сілы справе зборання творчага калектыва і адраджэння буйнейшага ў рэспубліцы тэатра.

Дзякуючы нястомнай энергіі Васіля Фаміча оперны тэатр з першых дзён дзейнага вызвалення Мінска пачаў свае спектаклі ў сталіцы Беларусі.

У чэрвені 1945 года партыя і ўрад Беларусі вылучаюць тав. Міхейчыка на пост начальніка Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР, дзе працягвалася яго нястомная дзейнасць па адраджэнню і далейшаму развіццю беларускага мастацтва.

За працоўныя і баявыя заслугі перад Радзімай тав. Міхейчык В. Ф. унагараджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медаламі: «За оборону Масквы», «За доблесны труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.»

Памяць аб Вас